

Provocateurs en malloten

Vijf leden van Fascistenbond De Bezem in 1929. De middelste drie zijn van links naar rechts: Jan Baars, de vader van Jan Baars en Christiaan F. Couveld.

Het Nederlandse fascisme stelde niets voor

Historisch Nieuwsblad
26(2017)5, mei

Willem Huberts onderzoekt in zijn *In de ban van een beter verleden* of het Nederlandse fascisme te vergelijken is met dat in Duitsland en Italië. Nee, is het antwoord, want Nederlandse fascistenclubjes ontbrak het aan revolutionair elan. Niet verwonderlijk als je kijkt naar wie die fascisten waren. Daar is bijvoorbeeld Alfred Haighton, een ruziezoeker met kapitaal die zo in 1923 het Verbond van Actualisten en later het tijdschrift *De Bezem* kon financieren. Met al zijn geld schopte hij het trouwens ook nog tot redacteur van *De Nieuwe Gids*. Hij was drie keer getrouwd met een eenbenige vrouw en ging zelfs zover om door heel Europa in kranten te adverteren op zoek naar nog meer eenbenige vrouwen. Zijn 'proefschrift' over Schopenhauer heeft nooit iemand gezien, omdat het niet bestaat.

Dan is daar Jan Baars, leider van de Nederlandsche Fascistische Beweging, die weliswaar de revolutie predikte, maar daar geen gevolg aan kon geven. Baars had 'enige bekendheid vanwege medewerking aan theateervoorstellingen' van de populaire revueartiest Johan Buziau, schrijft Huberts. In werkelijkheid, zoals Jan Nijdam ooit in *Bulletin Tweede Wereld-*

oorlog liet weten, speelde Baars alle denkbare rollen, van radicale fascist tot verzetsheld en lid van de Politieke Opsporingsdienst, maar op het toneel was hij slechts een figurant. Jan Baars was een dief die archiefstukken ontvreemde van de Kommunistische Partij Holland en hield zich bezig met plannen voor bomaanslagen op treinen om daarvan de communisten de schuld te geven. Hij werd tijdens de oorlog in koper voor de Wehrmacht en

onderhield contact met de inlichtingendienst. Baars speelde ook een rol in het verzet, kreeg zelfs met hulp van Jan de Quay een verzetspensioen, en toch was op zijn begrafenis in 1989 een peloton zwarthemden aanwezig. Als inventariserende studie is dit boek zeer de moeite waard. Analytisch is het niet overtuigend. Een vernieuwende interpretatie

van het fascisme in Nederland blijft achterwege. De Nederlandse fascisten worden bovendien wel erg serieus genomen in hun politieke ambities. Het waren veeleer provocateurs die een stelletje malloten achter zich aan kregen.

Hans Renders is directeur van het Biografie Instituut van de RUG.

In de ban van een beter verleden. Het Nederlandse fascisme 1923-1945 Willem Huberts 280 p. Vantilt, € 24,95

